Istoriile domnilor Țărîi Rumînești

Istoriile domnilor Ţărîi Rumîneşti
de Radu Popescu

Domniia lui Ștefan-vodă Cantacuzenu, leat 7222

După ce au venit Mustafa aga şi au adus fermanuri de mazilie şi au pecetluit toate averile lui Costandin-vodă, şi a doo zi au venit imbrihor[ul] cel mare, căruia i-au ieşit înainte toată boierimea şi slujitorii, şi l-au adus cu cinste mare în Bucureşti, conăcindu-l în casăle lai Şărban spatariul, carele au poruncit vlădicăi şi boiarilor peste 2 ceasuri să să afle toţi la dînsu, şi aşa au făcut; s-au strînsu toţi şi fiind lucrurile de domnie, cum s-au scris îndărăt, ca să facă pă Ştefan spatariul domnu, îndată ce au mersu înaintea lui, l-au dus de au sărutat mîna imbrihorului de domnie şi nefiind caftan gătit, s-au dezbrăcat de contoş şi l-au îmbrăcat cu contoş în loc de caftan, grăbindu numai să să facă c-un ceas mai nainte. Decii Bojoreanul vistiiariu au trimis de au adus caftan foarte degrabă şi l-au îmbrăcat cu dînsul şi aşa, cu pompă domnească, cu toată taifaoa, cu zîcături au mersu la curtea domnească şi aşa au făcut la zioa acéia la joi mari. A doo zi, în vinerea cea mare, l-au rădicat pă Costandin-vodă cu toată casa lui, şi cu ginerii lui şi l-au purces spre Ţarigrad, mergîndu Mustafa aga cu mulţime de turci cu dînsul.

Iar imbrihorul au rămas aici de cerca cu Ştefan- vodă avuţiia lui Costandin-vodă ce rămăsése pă la unii, alţii, şi cu groază mare ce da oamenilor toată avuţiia s-au aflat şi s-au dat la imbrihor. Galbeni, bani de argint, scule de aur şi de argint pă la mulţi s-au găsit, pentru că de frică şi de groază ce le punea înainte că vo[r] pă-ţi cei ce nu le vor mărturisi, însăşi pe urmă să vor afla fiştecare ce va avea date de Costandin-vodă, ca să le păstreze, le ducea şi le da la Ştefan-vodă, şi Ştefan-vodă le ducea de le da la imbrihor, şi cu mare nevoinţă, din toată inema, să siliia Ştefan-vodă să-i găsească toată avuţiia, să nu rămîie nimic negăsit.

După ce dar au luat domniia, numai 3 zile au trecut, ci au trimis degrab pă Costandin Ştirbéi banul şi pe Radu Dudescu, cumnatu-său, pre carele şi logofăt mare atuncea l-au făcut, de s-au dus la Ţarigrad, zicîndu-le să grăbească să meargă mai nainte decît Costandin-vodă, să dea cărţile la împaratu, la vezirul, şi să fie cu acea nevoinţă cît să nu scape Costandin-vodă şi feciorii lui vii, care s-au şi făcut, că prin multe arzuri de pîră ce s-au dat, la sfîrşitu care au poftit Ştefan-vodă cu ai lui au venit lucrul.

Cu atîta osîrdie era Ştefan-vodă ca să stingă casa lui Costandin-vodă, cît limbă de om nu poate să spuie, şi nu numai casa lui, adecă avérea lui, ci şi viaţa lor s-au nevoit ca să o stingă. Că întîmplîndu-să un hasichiu, ce venisă aici pentru trebile acélea, de s-au dus la Tîrgovişte şi la Potlogi, cercîndu avuţiia, iar spurcatul Ştefan-vodă mai nainte au trimis boiari şi slugi de ale lui de strîngea oameni du pîn sate şi ieşiia oameni[i] înaintea hasichiuiui de să văieta de Costandin-vodă că i-au sărăcit, şi i-au pustiit şi altele ce-i învăţa ei să zică; şi înaintea imbrihorului încă au scos mulţi oameni, dă să jăluia, cît au fost în ţară au luat arzuri de la dînşii, după jalba mojicilor, şi le trimetea la împărăţie. Şi la ducerea lui aşijderea n-au lăsat ca să nu scoată pă toate drumurile trîmbe de oamini din Bucureşti pînă la Giurgiov de să jăluia. Acel féli de ajutorinţa au făcut Ştefan-vodă văru-său lui Costandin-vodă. În loc să-i facă bine, pentru binele ce au avut casele lor de la dînsul, el cu acest féli de lucruri îi ajuta şi-i răsplătiia. Cu toate acestea, ce să nevoia Ştefan-vodă pentru stingerea văru-său, lui Costandin-vodă, n-ar fi putut ca să facă să piiară şi el şi feciorii lui. Numai hoţ [ul] acel bătrîn, tată-său Costandin stolnicul, ştiind toate tainile nepotu-său Costandin-vodă, pentru că le ştia toate, avîndu-l ca pre un unchi şi ca pre un părinte, au ştiut şi cărţile de la némţi, şi de la moscali, care-i făcusă acei împăraţi şi hriso[a]ve să fie el şi feciorii lui prinţipi, cnézi, şi luîndu-le de unde au fost, însuşi bătrînul acela le-au dus la imbrihor de le-au dat şi s-au rugat ca să le dea în mîna împăratului, să vază vicleşugurile lui Costandin-vodă. Şi lîngă alte pîri réle ce va fi mai zis şi aceasta i-au spus înainte că de nu va omorî împăratul pă Costandin-vodă şi pe feciorii lui, odihnă domniia şi ţara nu va avea şi va amesteca multe, de va face vrajbă între împăraţi.

Aceste cărţi luîndu-le imbrihor[ul] şi ascultîndu şi zisele acelui rău bătrîn, daca s-au dus la Ţarigrad, le-au dat la împăratu şi i-au spus şi din gură cîte réle au ştiut. Deci împăratu tare mîniindu-să, au poruncit de au adus pe Costandin-vodă şi pe feciori cîte patru înaintea lui unde şădea într-un foişor de lîngă mare şi le-au tăiat capetile înaintea lui, însă întîi ale feciorilor, deci al lui, în zioa de Sîntă Măriia mare. Şi aşa s-au sfîrşit Costandin-vodă cu feciorii lui şi cu avuţiia lui, viindu-i peirea de la neamul lui, pre carii i-au cinstit, i-au îmbogăţit de era ca nişte domni, iar ei cu acest féli de mulţumită i-au răsplătit.

Iar aici în ţară s-au arătat o minune mare, care iaste vrédnică de scris. Fiind doamna lui Ştefan- vodă la Mănăstirea-dintr-un-lemnu, mergînd pentru evlavie, în zioa de Sîntă Măriia mare, cîndu au tăiat pă Costandin-vodă şi pe feciorii lui la Ţarigrad, într-acea zi o au ajunsu şi pă doamna la mănăstire o nevoie mare, dă făcea toate grozăviile, şi ei nicicum socotiia că au venit bătaia lui Dumnezău, de plătéşte după faptele lor, ci au bănuit pă o mătuşă a doamnii, sor[a] mîne-sa, anume Olimbiiada, călugăriţă de mulţi ani, că i-ar fi făcut farmece cu alte muieri, de o au ajunsu nevoie, şi pă mătuşă-sa au trimis-o la altă mănăstire de călugăriţă, de au zidit-o într-o chilie, iar doo muieri le-au spînzurat.

Într-acest an al domnii lui, craiul Sfeţului fiind la turci de cîţiva ani, scăpat din războiul ce au avut cu moscalii la Poltava, în Ţara Căzăcească, fără, noroc umblîndu într-acel război, pierzîndu toată oastea şi avérea, au fugit în stăpînirea turcească la Bender, şi acolo cîtăva vréme au şăzut. Şi décii vrînd împăratul turcului să-l ducă la Ţarigrad, şi el nevrînd să meargă, s-au făcut mare turburare că vrea cu război să să apere, ca să nu-l ducă şi fărʼ de voia lui, avînd şi el puţintei şfeţi cu dînsul; însă fiind tătar hanul cu oaste multă şi seraschiiariu cu turci mulţi, văzînd că într-alt chip nu-l poate lua, au dat caselor foc, unde era de şădea şi dîndu năvală turcii, el de nevoia focului ieşind afară, l-au împresurat şi l-au prinsu. Şi puindu-l într-o cucie, rănit fiind la o mînă, l-au dus la Tarigrad şi împăratul l-au rînduit la Dimotiha, de au şăzut acolo cîtăva vréme, cu cheltuială de la împărăţie. Decii cerîndu-să să meargă la ţara lui, i-au dat voie şi au rînduit pe Mustafa aga, care au luat pă Costandin-vodă şi alţi turci de l-au dus cu conace, cum s-au căzut şi viind pînă la Giurgiov, au fost poruncă la Ştefan-vodă să-i gătească conace, pînă îl va tréce în Ardeal. Şi au rînduit boiari pe Radu vornicul Popescu, pă Drăghici Strîmbeanul, pe Gligore căpitanul, de l-au dus de la Giurgiu, pîn conacele ce să rînduisă şi mergînd pînă la Piteşti, şăzînd cîteva zile, au perit dintre oşti cu cîţiva oameni de ai lui şi s-au dus tiptil în cai de poşte pînă în ţara lui şi nimeni nu l-au ştiut că iaste craiul, într-acei sfeţi ce mergea cu poşte. Oştile lui rămîindu cu ghinărarii lui acii şi cu turcii, au purces de s-au dus pe la Dragoslavele în Ţara Ungurească şi den hotar s-au întorsu turcii şi boiarii îndărăt, iar ghinăralii cu oştile lui s-au dus în ţara lor.

Vara aceasta trecînd cu acéstea ce s-au zis mai sus şi viind iarna, au început turcii a face gătire mare de oaste să meargă să ia Moriia, care o stăpîniia veneţiianii; deci au venit poruncă la Ştefan-vodă să dea 1.000 de cară şi o sumă mare de cai pentru treaba împărăţiii, pentru care au rînduit pă boiari, pe mănăstiri şi pă toată ţara, de le-au făcut cu mare greu şi cu nevoie. Şi au rînduit boiari, căpitani de au mersu ispravnici pă la cară şi la cai, pe zăpada în luna lui fevruarie, le-au trecut Dunărea şi s-au dus unde au fost porunca vezirului, la Moriia.

Acolo mergîndu vezirul cu putére mare, au găsit ţara acéia fărʼ de nici o oaste, nici o căpetenie, ca să le stea turcilor împotrivire, fărʼ numai pîn cetăţi cîte puţintei oameni de oaste, care văzîndu atîta putére turcească că le vine asupră şi n-au ajutor despre nici o parte, despre uscat, s-au închinat şi au dat cetăţile turcilor. Iar la unele cetăţi, ce au fost oamenii mai nebuni făr[ă] minte, stîndu împotrivă, bătîndu-i turcii şi dîndu năvăli, i-au luat şi pe toţi i-au pus supt sabie .

Însă dintîi au fost mînie mare, iar după ce au venit vlădica al locului şi cu o seamă de bătrîni, de au mersu la vezirul de s-au închinat şi s-au rugat să-şi facă vezirul milă să nu robească ţara, făgăduindu că vor fi robi împăratului, măcar că era Ali-paşa, vezirul cumplit, au poruncit oştilor să nu mai robească şi încă au dat paznici pe la tîrguri şi pă la sate, de le păziia. Ci dar făcînd vezirul acea izbîndă la o ţară ce nu avea oşti nici ajutor despre nici o parte, s-au întorsu cu bucurie, priimindu-l împăratul iar cu bucurie.

Deci fiind lîngă împăratu caimacam Recheap- imbrihor, carele luasă de la Bucureşti pe Costandin-vodă şi toată avuţiia lui, avînd vezirul bănuială pă dînsul că-l va pune pă dînsul cîndva veziri, iubindu-l împăratul, au făcut meşteşug vezirul de l-au dezlipit de împăratu şi i-au dat paşalîc[ul] de la Bender şi mergînd pînă acolo, au făcut

vezirul arzuri mincinoase după la conacele lui Rechiiap, precum ar fi făcut zulumuri mari şi dîndu-le la împăratul, l-au mîniiat şi au poruncit să-l omoare, şi aşa au trimis vezirul ferman de l-au omorît acolo la Bender.

Daca au auzit Ştefan-vodă de moartea alcalii lui şi nădejdii lui, adecă a lui Rechiiap caimacamul, carele îl făcusă domnu şi-l sprijiniia despre împărăţie, s-au întristat pînă în suflet, dar norodului tot să arăta vésel, precum iaste obicéiul domnilor, numai inima lui ştiia, că era cernită .

Aceasta trecînd, iar nu prea multă vréme, pe la ghenar în 9 zile, veni un capigiu de la împărăţie şi i-au adus poruncă de mazilie, care auzindu el de una ca aceasta, n-avea ce să mai facă. Ca să fugă nu putea, că era iarnă, zăpadă prea mare, şi rumînii încă nu-l vrea lăsa, temîndu-să de vreo robie, ci acéste doo pricini văzîndu-le el că nu le va putea scoate la cale bună, au plecat capul să meargă la împărăţie şi s-au gătit cu toată casa lui şi cu tată- său Costandin stolnic şi s-au dus la Ţarigrad, domnindu numai doi ani. Iar pînă a nu purcéde din Bucureşti, de multe ori au mersu Costandin stolnic, tatăl lui Ştefan-vodă, la acel capigiu-başa ce venisă cu mazîliia, de l-au dăruit şi au vorbit multe ce au ştiut el, ci dar lîngă alte vorbe ce au avut, vrînd ca să îndreptéze pe sine şi pă fie-său Ştefan-vodă, cum ei sînt cu dreptate împărăţiii, au zis şi aceasta că el în zilele fraţine-său, lui Şărban-vodă, cît l-au cunoscut că iaste cu dreptate cătră împărăţie nimic n-au zis, iar după ce l-au cunoscut că să abate de cătră împăratul şi va să să lipească lîngă vrăjmaşi[i] împăratului, l-au otrăvit şi au murit.

Aşijderea şi un frate iar al lui, Iordache spatar, carele au fost sol la Beci, adăpîndu-să den vorbele némţilor şi vrîndu să facă turburări, şi pă acela l-au otrăvit şi au murit. Şi pă Costandin-vodă, nepotu- său, în cea după urmă ce l-au văzut că să alcătuiaşte cu moscalii şi cu alţi vrăjmaşi ai împărăţiii, l-au dat în mîna împăratului de au făcut cum au vrut cu dînsul, după cum s-au căzut.

Ca de acéste vorbe au spus cătră capigiu Costandin stolnicul mai multe decît cătră un duhovnic al lui şi pă dînsul să îndrepta că iaste cu dreptate împărăţiii, care aceste cuvinte toate le-au spus vezirului şi altor meghistani ai Porţii, de le-au auzit mulţi oameni de credinţă, mai vîrtos Ianache dragomanul, fratele măriii-sale lui Nicolae-vodă, carele ajungîndu mai pe urmă şi domnu, în urma fratelui măriii-sale lui Nicolae-vodă, aici în ţară, au mărturisit cătră toţi boiarii că au auzit pă acel capigiu spuindu vezirului şi altor turci acestea ce s-au scris mai sus.

La aceasta să adeverează că adevărat Costandin stolnicul au omorît pe Şărban-vodă, că în vréme ce au murit Şărban-vodă, au ieşit un cuvînt de zîcea cei mai mulţi că Costandin stolnicul, frate-său şi Costandin-vodă Brîncoveanul l-au omorît; iar n-au murit de moarte bună, şi atunci era amfivolie — îndoială — au că va fi, au că nu va fi, neştiind ascunsele toate ale oamenilor, iar de vreme ce însuşi omorîtoriul au mărturisit că au omorît pă frate-său, Şărban-vodă, tot omul să crează că adevărat l-au omorît el.

Aşijderea şi pă Iordache spătarul, frate-său, daca el au mărturisit însuşi, ce îndoială va să mai fie ca să nu crează cineva că la amîndurora morţi s-au zvonit [că] el Costandin stolnicul i-au omorît. Iar credinţă nu era, necunoscîndu-să adevărul, cum s-au zis mai sus.

Iar daca ş-au mărturisit păcatul cătră turcu, nu la duhovnic, destul iaste să fie credinţă la toţi, iar de Costandin-vodă precum că iar hoţul bătrîn cu feciorii lui şi cu Mihai spătarul l-au vîndut la turci şi l-au dat în mîinile lor, nu ne mai trebuie mărturiile lor, că noi cu ochii noştri le-am văzut şi cu mîinile noastre le-am pipăit, şi nu iaste nici o îndoire că nu l-au vîndut şi nu l-au omorît şi nu l-au pustiit, ci adevărat au fost stingerea vieţii lui, şi a feciorilor lui şi a casii lui.

De va vrea cineva din cei ce n-au văzut pă Ştefan- vodă, nici au trăit cu el, nici au vorbit cu el, ca să afle ce féli au fost şi ce féli de obicéiuri avea, să citească 3—4 rînduri aici, într-acéstea ce am scris pe scurt, şi va afla şi politiia lui.

Ştefan-vodă încă ar fi fost domnu lăudat ca şi alţi domni, avînd şi chip, şi ţărmoniile cumsăcade, de n-ar fi fost cu totul nestătători la toate vorbele şi lucrurile lui. Făgăduia multe daruri şi boierii unora-altora, şi pă urmă toate rămînea la deşărtăciune şi mai vîrtos că era ghenecolatri, asculta întru céle mai multe pă doamna sa, cît să deşchisésă poartă mare despre doamnă-sa, ci care mergea despre poarta acéia să folosiia multu. Lacom de bani încă era foarte, şi au luat bani mulţi din ţară, mai mulţi pentru treaba lui, decît a împărăţiii. Mai vîrtos că au sărăcit pe boiari, pă mănăstiri, pă jupînése sărace, de le-au luat mulţi bani cu făgăduieli mincinoasă că le va da azi-mîine, şi toţi au rămas păgubaşi şi numai cu zapisăle.

Dăjdi gréle au ieşit, cît nu mai putea oamenii să biruiască. Au făcut hrisoave de au iertat văcăritul, să nu mai fie şi pă popi să nu dea bir, şi făcîndu-să săbor mare la Mitropolie, s-au citit în vileag, dar ce folos făcea ţărîi cu acelea,că despre o parte făcea un bine, despre alta făcea zéce réle, cu céle ce aţi auzit mai sus că făcea.

Domniia a doaoă a măriii-sale lui Nicolae-voievod, leat 7227

După ce au murit Ioan-vodă, véste s-au dus şi la împărăţie; deci fiind Nicolae-vodă la Ţarigrad, de curînd venit de la robiia némţilor, însuşi împăratul şi vezirul, ştiind că pentru dreapta slujbă ce au făcut împărăţiii sale i s-au jăfuit şi toate averile, şi cîştigurile ce au avut cîştigate din milele împărăteşti, de catane şi de oamenii cei răi, şi l-au şi robit în 2 ani, şăzîndu la némţi, au binevrut împăratul ca să-l miluiască, şi i-au dat domniia Ţărîi Rumîneşti să fie domnu, de vréme ce fratele măriii-sale Ioan-vodă să pristăvisă.

După ce dar au îmbrăcat caftan de domnie, au scris cărţi în ţară, rînduindu caimacami ca să poarte grija de trebile ţărîi, scriindu-le cu blîndeţe şi cu bune făgăduiale, că vor avea milă şi cinste. Aşijderea au scris şi la alta boierime a ţărîi, ca toţi să se bucure de venirea mării-sale, că tuturor va fi cu bine şi cu mila şi cu cinste, fieştecăruia după cum să cuvine. Scris-au cărţi şi la toată ţara să aibă bucurie, că le va fi şi lor cu milă şi cu bună chiverniseală, şi tuturor au scris de obşte, de s-ar fi şi greşit cineva, ori din boiari, ori din slujitori, ori din alte orînduiale de oameni, să fie amestecat cu catanele în vorbe şi în fapte, de au adus primejdie măriii-sale, nici unii nici o frică să n-aibă, ci să fie toţi iertaţi şi odihniţi pre la casele lor, făgăduindu-le şi cu jurămînt că nu vor avea nici o nevoie. Şi încă fiind şi patriarhul ierusalimnean Hrisant acolo la Ţarigrad, carele şi cu măriia-sa vodă au venit în ţară, au scris cărţi la toţi şi sfinţiia-sa cu mari făgăduiale şi ca să nu aibă nimeni nici o grijă de lucrurile céle trecute, că toate acélea s-au pus jos şi s-au călcat.

Viind dar cărţile măriii-sale şi ale patriiarhului trimise pe omul măriii-sale, Iorga slugériul, n-au găsit pă boiari la Bucureşti, fiind risipiţi încoace-încolo, pentru nişte fumuri ale dăşărtăciunii ce le întrase în cap, de umbla ca neşte oameni rătăciţi şi posomorîţi de vin. Însă auzindu toţi că au venit boiariul măriii-sale, lui Nicolae-vodă [şi au adus véste că împăratul au miluit] cu domnia ţării [pe măriia-sa], îndată le-au ieşit fumurile céle deşarte din cap şi s-au trezvit, şi toţi cu o inemă s-au strînsu la Bucureşti şi au dat laudă lui Dumnezeu că le vine domnu bun şi milostiv.

Iară cîţiva din boiari, neîncredinţîndu-să făgăduialelor, au fugit peste Olt şi în Moldova, carii n-au zăbovit după ce au venit măriia-sa vodă în scaun, ci au venit şi aceia supt protecţiia măriii-sale, primindu-i cu dragoste.

Ci dar să venim la prochimen . Daca au auzit boierimea că vine măriia-sa domnu, cei mai mulţi n-au mai aşteptat venirea măriii-sale aici în ţară, ca să aibă împreunare cu alţii, ci s-au dus o seamă de boiari tocma la Ţarigrad, de s-au împreunat încă nepurces măriia-sa de acolo. Alţii îl întîmpina pă cale după purcedere. Să zic mai la toate conacele nu lipsiia ca să nu să afle boiari să să întîlnească cu măriia-sa, unii de multă dragoste ce avea către măriia-sa, alţii poftind milă şi cinste, alţii într-alt chip, precum lumea va şi pofteşte. Şi aşa au fost pînă au venit domnul la Dunăre. Acolea i-au ieşit boiarii caimacami şi slujitorimea, şi jupînése multe au ieşit înainte, de vréme ce veniia şi doamna măriii- sale, carii întîlnindu-să boiari cu domnul jupînésele cu doamna, cu mare cinste şi cu mare dragoste i-au priimit, avînd bucurie toţi.

Deci au purces cu toţii spre Bucureşti şi cu pompă frumoasă au intrat în Bucureşti în scaunul domniei, cum să cade, dîndu cu tunurile, şi cu alte ţărmonii făcîndu-să, au şăzut în scaun, iar doamna cu jupînésele a trecut la Cotrocéni, pentru frica ciumii, ce să izvodisă în Bucureşti.

Domnul dar cîtăva vreme şăzînd în Bucureşti, cu frică de boala acéia, ş-au aşăzat boieriile, dîndu fieştecăruia precum s-au căzut; decii au ieşit cu toţii la Cotrocéni devreme, că boala ciumii să înmulţisă şi în Bucureşti, şi în toată ţara.

Numai de aceste 2 lucruri réle să întristasă domnul, adecă pentru ciuma şi [pentru] foamete, ce era începută din zilele măriii-sale Ioan-vodă. Ci măriia-sa domnul, cu înţelepciunea măriii-sale şi cu îndemnarea ce au avut de la Dumnezeu, şi acestea le-au potolit, că pentru foamete au trimis de au luat făină de la turci, că la dînşii se afla multă, şi pă unde auziia pîn ţară că iaste lipsă multă şi pier oamenii de foame, le trimetea, ca să aibă de mîncat, să nu piară, măcar că mulţi oameni din ţară s-au dus în Ţara Turcească, ca să-şi scoaţă viiaţa den foamete, iar alţii au murit, dar

cît s-au putut, măriia-sa i-au ajutat pîna ce au ajunsu oamenii la secerea de grîu. Decii cei ce hălăduisă pînă la acea vréme au început a să bucura şi a lăuda pă Dumnezeu.

Şi pentru boala ciumii încă au făcut domnul o bunătate, că văzînd că s-au întins boala în toată ţara, de mor mulţime de oameni făr' de număr, au trimis la Sfetagora, de au adus nişte moaşte a unor sfinţi, care au auzit că sînt foarte folositoare la aceasta boală, care aducîndu-le şi, făcîndu cu dînsele osfeştanie, pătutindinea s-au văzut minune mare, că au încetat boala ciumii şi s-a bucurat, mulţumind lui Dumnezeu.

Într-acest an al domniii-sale dintîi au venit poruncă de la împărăţie la paşa de la Necopoe, să meargă peste Olt în sus pînă la Cîineni, să aşază hotarăle Oltului cu némţii, ca să nu fie vreo gîlceavă între ţara ce o stăpînesc turcii dincoace de Olt şi între ţara du peste Olt ce o ţin nemţii, de vreme că din păcatele noastre sau din judecăţile lui Dumnezeu, care însuşi le ştie, o au dejghinat şi o [au] închinat nemţilor acea parte du peste Olt, răi vrăjmaşii patriii lor, boiarii aceia, carii s-au numit mai îndărăt, făcătorii de rău, Dumnezeu să-i judece după faptele lor.

Însă paşa dîndu véste colonelului mai-marele némţilor, ce era la Craiova, avînd şi el poruncă de la stăpînii lor ca să meargă la această hotărîre, au venit, şi împreună cu paşa au purces pe Olt în sus, paşa pă dincoace de Olt, şi colonelul pă dincolo de Olt.

Domnul dar încă au trimis boiari di [spre] partea măriii-sale, de au făcut conace paşei să să afle la hotar [ul] acela. Şi avînd domnul pe paşa foarte bun priiaten, au scris şi s-au rugat ca să nu [se] facă supărare săracilor despre oamenii paşăi; şi aşa au făcut, că au dat paşa poruncă tare la toţi oamenii lui, ca să nu facă vreo supărare cuiva, afară din céle ce le iaste orînduiala de la conac, că le va face mare pedeapsă. Şi au umblat cu mare blîndéţe, şi în ducătoare şi în viitoare, de n-au avut nimeni nici o pagubă, şi hotarăle precum s-au aşăzat înscris s-au dat domnului, ca să ştie şi să să păzească, aşa precum s-au scris şi s-au hotărît.

Iară într-acest an boiarii du peste Olt, turburărtorii şi stricătorii ţărîi, avînd trimişi dintre ei pă Radu spătarul Golescul şi pă Ilie vistierul Ştirbei la curtea chesariului, au venit de acolo, aducînd dicret după pofta lor, dupre cum zicea ei, la ştainvil ghinărariu, care ghinăral văzîndu-i pre ei şi dicretul, au luat dicretu şi lor nu le-au dat nici un răspunsu, şi aşa s-au dus ruşinaţi de la dînsul şi aşteptînd din zi în zi să vie ghinărariu să citească dicretu şi să aibă vreun răspunsu, iată şi Ştainvil ghinărar vine, şi necitindu încă dicretu, au rînduit pă Gheorghie beizadea să, să chiiame ban Craiovei, iar nu domnu sau gubernator, din cal l-au făcut măgari şi au rînduit şi 4 consiliiari din boiarii cei mai de jos,să fie lîngă banul Gheorghie, iar cei ce avea nădejde să fie ei mai mari i-au lăsat în deşărt, de s-au ruşinat ca nişte oameni proşti, că au cercat cămila să-şi puie cercei la ureichi apoi şi ureichile le-au tăiat. Acest féli de bine ş-au dobîndit cu mintea lor de la némţi.

Iar aici, într-această ţară, încetîndu şi boala ciumii, de nu să mai auziia nicăiri să moară oameni de ciumă şi lipsindu şi foametea, de vréme ce au dat Dumnezeu prin norocul domnului de s-au făcut grîu mult şi mălai mult, de era bişug în toate, au venit despre toamnă domnul şi boiarii şi cu toată slujitorimea [în Bucureşti], pă la casăle lor, de să odihniia.

Lîngă alte bunătăţi ce făcea domnul cu ţara, să le scriem cîte una, una nu putem, fiind multe, au făcut 2 bunătăţi mari pămîntului acestuia, care sînt vrednice de a să scrie, ca să ştie cei din urma noastră cîtă nevoinţă au făcut acest domnu, de au mîntuit ţara de aceste răutăţi ce venisă asupra ţărîi. Întîi aceasta, că turcii brăiléni şi dîrstoréni trecusă hotarăle ţărîi, care le ţinea ţara de la început, şi să tindea brăilénii pînă la oraş[ul] Flocii, pă baltă în sus, şi despre Rîmnic şi Buzău, să întindea pînă în apa Buzăului, de stăpîniia pămîntul şi satele, şi pusésă subaşi pîn sate şi scauni pă baltă, de lua vamă din toate céle ce iesiia din bălţi şi lua dijmă după moşîile ţării.

Aşijderea, dîrstorénii s-au tinsu de au luat toate bălţile de la oraş în sus pînă la Greaca, şi între bălţi pă unde iaste uscat făcusă tot sate turceşti cu subaşi, şi nu avea putére ai noştri să-şi stăpînească moşiile, nici domnul să-şi ia vămile, că să făcusă un lucru foarte rău, carele să începusă din zilele lui Ioan-vodă. Şi au nevoit Ioan-vodă ca să isprăvească acest lucru despre împărăţie, ca să gonească subaşii şi să spargă satele du prin bălţi şi să rămîie hotarăle iar cum au fost din veac, dar n-au putut. Iară domnul Nicolae- vodă, viind domnu în urma frăţine-său, avînd şi credinţă, şi voie vegheată la turci şi puindu ne voinţă cu toată inema, măcar că şi cu cheltuială, ca la turci, au isprăvit precum i-au fost pofta inimii, că au adus poruncă tare de la împărăţie la brăiléni, la dîrstoréni, la nazîri, ca să-şi

rădice stapînirea după pămîntul Ţărîi Rumîneşti, şi să-şi ţie numai pînă în hotarăle céle bătrîne, ce au ţinut cei de demult. Care poruncă venindu-le, într-alt chip n-au mai putut face, ci au lăsat pămînturile ţărîi şi au ţinut după cum au ţinut cei mai denainte, şi au rămas ţara odihnită de aceasta.

Al doilea lucru bun, care au făcut acest domnu ţării aceştiia, iaste aceasta, că precum aţi auzit că am scris înapoi, Costandin-vodă Brîacovean[ul] pentru binele său au adaos haraciul cu 240 de pungi, îngreunîndu ţara cu atîţia bani, carele după ce au venit de la Odrii, atuncea cînd au adaos haraciul şi trecînd cîtăva vréme, poate-fi că-şi va fi venit în fire mai deşteptată, de şi-au cunoscut păcatul ce au făcut, de care îndemnîndu-să, el însuşi au muncit, au nevoit în tot chip[ul] să-l rădice, făgăduindu să dea bani mulţi, dar nicidecum n-au putut, făr' decît d-abiia cu un prelej ca acela au rădicat 60 de pungi şi rămăsésă 180, care după mazîliia lui Costandin- vodă, puindu-să Ştefan Cantacuzino domnu, văru- său, şi vrînd împărăţiia să-i ia şi satele şi viile, ţiganii şi altele ce era ale lui Costandin-vodă, au socotit Ştefan-vodă că mai bine iaste să adaugă céle 60 de pungi la haraci, ce le mai scăzusă Costandin-vodă din cele 240 de pungi, să le facă iar 240, cum le făcusă Costandin-vodă, şi satele, viile, ţiganii şi altele, ce mai avea aici în ţară, să fie pă seama ţărîi, ca să se dea veniturile acelora în haraci să fie de ajutori cît s-ar putea la acea răutate ce au făcut Costandin-vodă. Şi aşa au făcut după cum au socotit, că au adaos acele 60 de pungi şi au rămas toată moştenirea lui Costandin-vodă să fie în seama ţărîi.

Însă [să] venim iar la cuvîntul nostru cel dintîi, mai de sus, că au nevoit Costandin-vodă cu multă osîrdie ca să-l rădice tot adausul, dar n-au putut, iar măriia-sa Nicolae-vodă cu multă înţelepciune ce avea de la Dumnezeu şi cu credinţă ce avea despre împărăţie şi cu dragoste ce-l avea mai-marii Porţii, au silit, au nevoit în tot chip[ul] şi l-au rădicat acel adaos al haraciului, de s-au mai uşurat ţara de greul haraciurilor.

Ca acéste bunătăţi şi mai mari, afară dintr-altele multe, ce nu s-au scris, făcînd măriia-sa într-un an şi jumătate al domniii măriii-sale şi viind şi noi cu sfîrşitul istoriii pînă aici, iar şi cu inimă curată, şi cu suflet drept rugăm pre putérnicul Dumnezeu ca să-i dăruiască măriii-sale sănătate întreagă, pînă la adînci bătrînéţe împreună cu prealuminată casa măriii-sale, ca să stăpînească ţara aceasta cu milă şi cu dreptate, şi cu multe faceri de bine, ca să să laude numele măriii-sale întru mulţi véci. Amin.

Prin mijlocul acestor vremi, au venit véste du peste Olt că Barbul sărdarul, începătorul turburărilor şi al stricăciunii ţărîi şi cap hoţilor şi al tîlharilor, au crăpat şi s-au dus dracului, iar om moarte rea şi groaznică, precum de la cei ce au fost faţă acolo am auzit. Încă în 10 zile ce au bolit s-au umflat şi au negrit tot trupu, şi încă viu fiind ochii amîndoi i-au sărit din cap; iar după ce au murit, şi au trecut 3 zile, au fost ieşit viermi din mormînt şi putoare mare, cît s-au umplut besérica, care minune s-au auzit pătutindinea şi au trimis boiarii cei de la Craiova, de le-au adus viermi, pentru credinţă, de au văzut. Au fost viermi mari albi cu capetile négre. Cu aceasta au arătat Dumnezău drepul judecători tuturor oamenilor, viermi neadormiţi făcînd şi alte multe rele fapte, că pă stăpînă-său Nicolae-vodă l-au vicleit şi l-au robit împreună cu catanele. Ţara încă s-au robit peste Olt şi dincoace de Olt, încă mai mult decît 78 000 de suflete. Mănăstirile céle du păste Olt s-au arsu céle mai multe, şi case boiereşti şi ale săracilor s-au pustiit. Şi ca acéstea multe réle s-au făcut, din răotatea lui şi a soţiilor lui. Şi cînd îl rădica să-l ducă să-l îngroape, ţară era multă, fiind strînsă acolo. Blestema toţi şi zicea:

— Du-te să dai seama înaintea lui Dumnezeu céle ce ne-ai făcut să credem adevărat că nu va scăpa nici el, nici soţiile lui din urgiia lui Dumnezeu.

După ce au trecut un an după moartea sărdarului Barbul, şi de Ştainvil ghinărar au venit véste că au murit în Ardeal. Şi cu moarte groaznică au dat sfîrşitu şi el, şi în loc[ul] lui au venit ghinăral Firmon.

După acéia, nu după multă vréme, au făcut împăratu, sultan Ahmet, nuntă, adecă sunet dugun, fie-său fiind de vîrstă ca [21] de ani, la care nuntă au venit de la Persiia, de la Africa şi du printr-alte părţi, fiind şi solii cei şăzători după la împăraţi şi crai, de au privit la jocuri, zicături, pompe şi alte veselii ce s-au făcut.

Măriia-[sa] vodă în [că] ştiind că va să să facă aeeastă nuntă, au gătit daruri de la măriia-sa frumoasă, pentru cinstea măriii-sale, şi au trimis la împărăţie, şi foarte bine le-au părut, cît şi scrisoare de mulţumită i-au venit.

Într-această vréme au trecut prin ţară Ipşir-paşa, rădicîndu-se cu-poruncă împărătească de la Bender. Şi au mersu la Dii, şi, viind ştire domnului că vine, au trimis la căpitanul de la Focşani, de i-au ieşit înainte cu slujitori şi i-au făcut conace. Şi de acolo purcezînd şi viind tot cu conace, i-au ieşit domnul înainte peste Colintina, cu toată boierimea şi slujitorimea, de i-au făcut cinste mare. Şi au venit pîn Bucureşti, de au mas o noapte, şi văzînd cinstea ce i-au făcut domnul, a doo zi, cînd au vrut să purcează, au mulţumit domnului de cinstea ce i-au făcut, îmbrăcînd pe măriia-sa şi cu contoş cu samur foarte frumos. Şi purcezînd iar cu boiarii, cu slujitori, din Bucureşti, l-au petrecut domnul pînă în deal între vii şi de acolo, luîndu-şi zioa bună, domnul s-au întorsu îndărăt la scaun şi paşa s-au dus la Dii.

Decii trecînd cîtăva vreme, au venit véste că au murit Firmon ghinărariu Ardealului, care fusése la pace, cînd s-au făcut la Pojoroviţă şi în locul lui au pus ghinăral pă Conic Senghen.

Acéstea dar trecînd, viind şi primăvara, şi avînd dmnul fiică a mării-sale dă vîrstă ca dă 13 ani şi cunoscînd pă Ianache cămăraş măriii-sale om cuminte, şi de treabă şi învăţat au măritat pă fiica măriii-sale după dînsul, făcîndu nuntă mare şi minunată. Au venit sol de la Mihai-vodă, domnul Moldovei, Donici, vornic[ul] cel mare şi au adus daruri de au dăruit la masă. Făcutu-s-au jocuri la această nuntă, care nu s-au făcut altădată, hore de boiari şi de coconi, hore de jupînése şi de cocoane, tot împodobite, în mijloc[ul] curţii domneşti, de care podoabe să mira şi sol[ul]. Dar jocurile célelalte ce s-au făcut, că au trimis domnul în Ţarigrad de au adus jucători şi zicători, şi au făcut féli de féli de jocuri şi pe pămînt şi pă funii, mése mari în opt zile, tot cu zicături şi cu tunuri. Şi era cu adevărat, într-acéle 8 zile în gurile tuturor: Să trăiască tinerii fii măriii-sale. Şi de veselie ce era, cu toţii s-au sculat, toţi boiarii de au jucat împreună cu sol[ul] înaintea domnului. Decii, după ce s-au isprăvit nunta, au îmbrăcat domnul pă sol cu contoş cu samur, şi altor boiari al doilea ce venisă cu sol[ul] le-au dăruit postavuri, atlazuri şi bani, şi aşa s-au întors la Moldova.

Domnul dar după aceasta fiind vesel, şi toţi boiarii făcea preumblări şi să ospăta pă la Văcăreşti, pă la Cotroceni, şi pă la Fundeni, cu toţi boiarii, şi era de sus pînă jos o veselie şi o bucurie. Dar după veselie, zice véichea parimie, vine şi întristare, că nu zăbovi mult [şi] s-au războlit fiiul măriii-sale, Scarlat beizadea, ş-au dat obşteasca datorie, care au dat mare întristare şi domnului şi boiarilor şi a toată obştea, una că era tînăr, ca de ani 21, şi era şi logodit cu fata lui Mihai-vodă, domnul Moldovii, a doo, că era om foarte cu minte şi învăţat. Limbi ştia multe: turcéşte, elinéşte, letinéşte, frîncéşte şi toate cu cărţile lor, care cu adevărat putem să zicem că era ἀπαύγασμα καί χαρακτήρ του πατρός αὔτοῦ . Pentru acéia, cum am zis, au adus mare întristare moartea măriii-sale tuturor, dar de vréme că zice cuvîntul acela că veseliia aduce şi întristare, cu asemănare iaste şi că după întristare vine veselie, că înţelegînd puternica împărăţie că domnul slujaşte cu dreptate şi chiverniséşte ţara bine, mai vîrtos mergînd véste că să află şi ţara în stare bună decît alte dăţi, au trimis măriii-sale mucarer, adecă caftan împărătescu, de înnoirea domniei de al treilea an, şi au trimis şi hatişerif întru care scriia că cunoscîndu împăratul dreaptă slujbă a măriii-sale, şi înţelegînd că chiverniséşte raiaoa foarte bine, îi înnoiaşte domniia şi i-o dăruiaşte pînă la sfîrşitul vieţii măriii-sale.

Decii măriii-sa, viind véste de la capichehaiale că vine acest mucarer mare, au trimis boiari şi slujitori înaintea caftanului, de au venit pînă în Bucureşti. Iar şi măriia-sa cu toţi boiarii au ieşit întru întîmpinare şi l-au priimit cu mare cinste. Şi întrîndu în casă, s-au citit şi hatişeriful şi l-au îmbrăcat cu caftan, dîndu cu tunurile, şi cu puşcile şi alte zicături, după obicéi. După acéia, au sărutat toţi mîna măriii-sale de domnie noaoă şi vecinică.

Întru acéste vremi, la Persiia s-au făcut mari turburări că un turcu, anume Miruveis Mahmut- han, care stăpîniia o parte din Persiia, s-au sculat cu oşti asupra şahului, adecă [a] împăratului Persiei, ca să ia împărăţiia, să o aibă el, care s-au şi întîmplat. [Iar împăratul], adecă şahul, auzindu acea veste, au rădicat şi el oşti foarte multe şi mergea asupra lui Mahmut-han. Auzind că-i vine oşti asupră-i mari şi grele, au socotit că nu va putea el sta împotrivă cu oştile lui la atîta mulţime. Dar ce face [şi] să vedeţi lucru de mirare. Pune şi face o carte despre partea boiarilor şahului şi scriia la el că avea 12 boiari chivernisitori ţării şi oştilor, zicînd că s-au sculat măriia-sa asupra şahului şi foarte s-au bucurat cu toţii, ci numai să grăbească să vie şi ei îl vor da în mînă, că iaste un om netrébnic şi de nimic. Şi iscăleşte pe toţi, puindu-le şi peceţile, că le avea mai dinainte gătite, că se vedea că iaste un om foarte cu minte mare. Ş-au pus cartea acéia într-alte scrisori şi tefter[uri] ce avea, şi încărcă o cămilă cu dînsele şi învăţă pă cei ce păziia cămila cînd să vor apropiia oştile, şi vor încépe a să lovi, ei să să facă a scăpa cămila spre oştile şahului, ca să

o prinză în oastea persinească. Şi aşa au făcut. Şi îndată ce o au slobozit asupra oştirii, poate-fi şi noroc[ul] slujiidu-i, au întrat în oastea şahului cămila. Ostaşii îndată o au prinsu, şi au dus-o la şahul. După ce o au dus, şah[ul] au pus să o caute, să vază ce va găsi acolo în povara ce purta, şi căutîndu toate de rînd, au dat şi peste cartea acéia, care văzînd-o îndată necercat, nedovedit, ca un om crud ce au fost, au pus de au tăiat capitile la cîte 12, care lucru văzînd oştile că au perit cei ce purta şi chivernisiia, au început a da îndărăt.

Mahmut-han, văzînd că să trag oştile îndărăt, au priceput că s-au făcut treaba, şi îndată au dat inimă oştilor lui, şi au început a-i goni şi a-i tăia. Văzîndu dar şahul că oştile lui nu stau de război, au luat vro şapte sute de oameni cu dînsul, ş-au fugit la o cetate. Mahmut-han bătîndu război desăvîrşit, şi văzînd că lipseşte şahul, au cercat ş-au văzut că au fugit la acea cetate, şi mergîndu acolo, au luat cetatea, şi pă el prînzîndu-l i-au scos oichii de viu, şi el au rămas în Persiia. Carii văzîndu că au dobîndit ce au poftit, i-au tipărit bani întru care scriia: „Cu ajutor[ul] lui Dumnezău ajungînd la scoposul care am poftit, am tipărit în aur numele lui Manmut“. Şi şahului celui orbit şi lipsit de împărăţie i-au rămas un fecior, dar ce să va alége de el, nu să ştie.

Ţariul Moscului încă auzind de persi că s-au turburat între dînşii, rădicînd Miruveis război asupra şahului, cum am zis mai sus, au gătit oşti multe şi el, şi s-au dus asupra perşilor, unde să hotărăscu la o parte de Persiia ce o stăpîniia Şăhdahud-han Dăgăstanleas, care tîlcuindu-să să zice lăcuitoriu în munţi, şi bătîndu-să ei cu război cînd o parte, cînd alta biruia, însă întru acea nevoinţă ce au făcut ţariul, au luat 2 cetăţi mari vestite, una să numéşte Terhi, alta Dervent; acest Dervent să zice elineşte Alixăndriia, cetate a lui Alixandru cel Mare, iar turceşte îi zic Demircapi, şi au lăsat ţariu oşti într-acéste cetăţi ce au luat, şi el s-au întorsu la scaun[ul] lui la Petroburg.

Întru aceste vremi aici în ţară din toată boierimea ce era toţi odihniţi, s-au sculat un boiari anume Barbul Merişanul, pitari mare, ş-au fugit la némţi peste Olt, neavînd nici o nevoie de domnu, ci încă cinstit, boiar mare şi miluit ca şi alţii şi mai bogat decît alţi boiari, numai de răutatea inimii lui. Deci domnul, pînă a să dovedi unde să află, au scris la paşii după margine, şi la Poartă, şi du pătutindenea i-au venit fermanuri ca unde îl vor găsi în ţara împăratului să-l prinză şi să-l aducă la măriia-sa. Iar după ce sau aflat că iaste peste Olt, la Craiova, au scris măriia-sa la ghinărariu şi la colonel şi l-au băgat la închisoare grea, că acest féli dobîndesc cei nemulţumiţi de cinstea şi de mila stăpînului domnului ţărîi, şi umblă gonindu vînturi ca acestea, ci ş-au lăsat tot binele şi toată casa şi copiii şi s-au dus să tragă închisoarea némţilor. Şi ticăitul pitariu Barbul Merişanul dooă pricini l-au adus pă dănsul la această nevoie, una bogăţiia, alta fumurile dăşărtăciunii cari-i întrasă în cap, precum odinioară fumuri şi dăşărtăciuni întrase şi în capul unchiu-său Staico paharnicul Merişanul, care umblînd după acea dăşărtăciune acel sfîrşit au dat, că aducîndu-l Costandin-vodă de la Ţarigrad în obezi şi în cătuşi, l-au spînzurat în Tîrgul-de-Afară. Şi acest nepot al lui, Barbul pitari, mi să pare că iar acel sfîrşit va da, ca unchiu-său Staico paharnicul.

Era aici în ţară pă acéle vremi un vistier mare, anume Gligorie Halepliu, pre carele Ion-vodă, fratele măriii-sale lui Nicolae-vodă, l-au rădicat la această boierie mare şi de cinste, şi fiind Ioan- vodă tînăr şi nepedepsit întru obicéiuri şi alte orînduiale ale ţării, multe mîncături şi jafuri au făcut, neştiind domnul să-i ia seama. Şi cu aceasta au trecut acéste vrémi pînă ce au murit Ioan-vodă. Decii în urma măriii-sale, viind domn de la Poartă, fratele măriii-sale, Nicolae-vodă, iar Gligorie vistierul acesta au fugit peste Olt la némţi de frica faptelor lui ce făcusă; măriia-sa Nicolae-vodă i-au scris cărţi cu blîndéţe ca să vie, şi de nimeni nici o nevoie nu va avea ş-au venit. Şi măcar că ştiia domnul toate faptele lui céle réle, şi mîncăturile de la Ioan-vodă, dar toate acélea călcîndu-le, l-au cinstit cu boieria acéia ce o au avut vistier mare. Şi au fost cu acea boierie pînă la al patrălea an al domniii măriii-sale, în cinste şi întru tot binele de cît alţii mai mult, dar pă cum lupul, cum să zice, să-şi lépede părul, iar năravul nu, aşa acest vistier năravul de jafuri şi de mite, şi de alte răutăţi nu-l lăsa, ci de ce mergiia mai mult să lăcomiia. Mite de la toţi lua mari şi multe, şi nici o ispravă nu le făcea, mai vîrtos le făcea rău. Îi închidea pă la siiméni, în vistierii, pîn grosuri . Luasă obrăznicie mare, nu băga în seamă nici boiarii mari, pă al doilea îi înfrunta, înjura, bătea, cît n-au mai putut răbda cei năcăjiţi de el, ci au început a da jalbă la domnu, unii cu răvaşă, alţii cu gura, de nedreptăţile lui. Şi văzîndu măriia-sa că iaste atîta boierime şi sărăcime jăfuită de dînsul şi înnăcăjită, vrînd să facă dreptate, l-au pus la opreală, şi i-au poruncit, cui ce au luat să întoarcă, şi celor jăfuiţi să meargă să-şi ceară cine ce au dat, aşa le-au poruncit. Ci unii cerea cai buni, carii dedése, alţii cerea ţigani, alţii bani, alţii lăstruri, alţii canaveţe, belacoasă şi alte materii, că nu era

unul să nu fie dat mită şi nici o ispravă nu văzusă.

Aşadar fiindu la opreală, au pus domnul de i-au luat seama din visterie şi l-au găsit cu mulţi bani mîncaţi, că domnul îi făcusă pecetluituri, ca să dea rînduială unora [altora] ce cheltuisă, şi el îşi da seama cu jale, iar rînduialile [nu le] dedésă, şi alte mîncături ce făcusă, care cu adevărat avea vină de cap, dar domnul, ca un milostiv ce era, nici un rău nu i-au făcut, făr' de cît au poruncit să dea rînduialele acélea, şi l-au lipsit din boierie ca pe un nevrédnic de cinste, şi nemulţumitori milii măriii-sale.

La aceasta bucurat-s-au toţi, şi mari şi mici, că li s-au luat un lup de asupră, şi toţi ruga pă Dumnezău pentru viiaţa şi sănătatea domnului. Ţara dar, pre cum s-au zis şi mai sus, era în stare bună dintru bună chiverniseală a măriii-sale domnului. Însă vrînd măriia-sa ca să fie şi mai în bună stare şi în bună rînduială, ca să fie mulţumiţi cu toţi de obşte, socotit-au măriia-sa de au făcut ruptori în toată ţara, pîn sate, de bir, ca să dea de patru ori într-un an, şi trimiţîndu boiari mari în toate judéţele cu jurămînt ca să se facă dreptate, dîndu-le şi ponturi scrisă, cum şi în ce chip să lucréze. Boiarii, mergînd, au cercat oamenii du pîn sate cîţi sînt şi ce putére au, şi aşa după număr[ul] oamenilor, şi după putérea lor, li s-au dat ruptori după plîngerea lor, şi s-au dus toţi pă la casăle lor odihniţi, mulţumindu domnului de acest aşăzămîntu bun, care acest aşăzămînt să ţine şi să păzéşte pînă acum. Că cu dăjdile ce le ieşiia mai nainte, care era obicinuite de alţi domni, avea săracii mari nedreptăţi şi, dese fiind, nu mai ieşiia birarii dintre dînşii făcîndu-le cheltuiale, şi înnăcăjîndu-i în tot chip[ul], iar cu această tocmeală, dacă-şi plătéşte ruptoarea într-o lună, decii să odihnéşte 2 luni, şi-şi caută de trebile lor, şi de agonisita lor.

Într-al cincelea dar an al domnii măriii-sale Nicolae-vodă, săvîrşindu-se mănăstirea măriii-sale de la Văcăreşti, şi înfrumusăţîndu-să [cu] toate podoabele pă dinlăuntru şi pă din afară, praznic mare au făcut domnul în zioa de Sfînta Troiţă, ce iaste hram mănăstirii, şi mergîndu cu toţi arhiereii, şi egumeni, şi boiari, şi neguţători, şi cu altféli de oameni, de toată orînduiala, pă toţi i-au ospătat, cumsăcade.

Însă întîi au ascultat toţi sfînta şi dumnezăiasca leturghie, după acéia avînd măriia-sa hrisov gătit, l-au dat în mîna lui Panaiot grămătic de s-au suit în amvon, şi cu glas mare, şi cu bună profora l-au citit înaintea tuturor, din început pînă în sfîrşit, de l-au auzit toţi, întru care hrisov multe rînduiale şi învăţături cuprindea pentru folos mănăstirii, şi pentru folos sufletelor, carii cu multă înţelepciune le-au făcut şi le-au rînduit măriia-sa, iar mai vîrtos pentru milostenie care crédem că din dumnezăiască rîvnă le-au făcut şi le-au dăruit să să facă din veniturile mănăstirii neîncetat. Streinii să-i primească, pre goli să-i îmbrace, flămînzii să-i sature, bolnavii să-i caute, pre cei din temniţă să-i cercetéze cu milă. Acéstea toate le-au aşăzat în hrisov să să ţie şi să [se] păzească pînă va sta mănăstirea. Cu adevărat s-au făcut măriia-sa ascultător poruncilor lui Hristos, pentru aceasta nici cum nu mă îndoiescu, ci adevărat zic, că va auzi Nicolae-voievod în zioa judecăţii şi glas[ul] lui Hristos acela: „Vino, blagoslovitul părintelui meu, de moştenéşte împărăţiia care iaste gătită de la începutul lumii".

N-au trecut multă vreme dupre aceasta, şi au făcut măriia-sa domnul logodnă fiiului măriii-sale Costandin beizadea cu fiica lui Mihaiu-vodă Racoviţă, domnul Moldovii, la care logodnă multe veselii s-au făcut. Şi cînd au venit solul din Moldova, de s-au împreunat cu domnul, şi au dat inelul de schimb şi alte daruri, era părintele mitropolitul ţării şi alţi arhierei şi toţi boierii cei mari, şi al doilea; şi dînd inelul coconului, toţi arhiereii l-au blagoslovit şi i-au rugat bine, şi coconului şi tatălui măriii-sale, ca să-l învrednicească Dumnezeu să sărute cununiile, şi toţi boierii i-au sărutat mîna domnului. După aceea, solul fiind cinstit, şi ospătat, şi dăruit, precum s-au căzut, s-au dus la domnu-său cu bucurie.

Întru acest an au vrut puternica împărăţie ca să caute toate buhasebelile, adică socoteală şi seamă tuturor veniturilor împărăteşti ce are din toate ţările, cîte stăpîneşte, ca să să lămurească toate semile, şi să se strîngă toate rămăşiţurile în vistieriia împărătească, şi s-au trimis hatişirifuri şi oameni împărăteşti în toate părţile, pe unde are împărăţiia venituri ca să vie toţi aceia ce sînt ispravnici veniturilor, şi să-şi dea seama. Au ieşit poruncă şi la aceste două ţări cu domnii creştini, adică Ţara Moldovii, şi Ţara Muntenească, ca să-şi dea seama de au plinit toate obicinuitele dări ce erea să dea la împărăţiie. Ci semile Ţării Moldovii era necăutate bine şi nelămurite încă din domniia lui Costandin-vodă Duculeţ şi a lui Antiohie-vodă, care să afla amîndoi mazîli la Ţarigrad, şi nefiindu-le semile lămurite, i-au pus la închisoare pe amîndoi, şi au tras mare nevoie. N-au petrecut puţintel necaz şi capichehaielile lui

Mihaiu-vodă pînă s-au îndreptat.

Fiind şi seama ţării noastre necăutată, încă din domniia lui Ştefan-vodă şi a lui Ioan-vodă, pentru întîmplările ce s-au întîmplat, lipsind multe senături, adică răvaşile dă seamă, pentru multe porunci împărăteşti, ce venise în ţară, adică de s-au trimis salahori, şi au făcut pălăngi, şi s-au trimis lemne, şi alte porunci multe, care să plinise toate, numai pentru unile n-au apucat să le scoată sineturi, pentru altele de s-au şi scos, dar să pierduse în vremile răscoalelor. Pentru aceea să încărcase multă sumă dă rămăşiţă asupra ţării, cît numai rămăşiţa a unii domnii de ar fi rămas să o plătească, nici o putere n-ar fi avut să o rădice, şi ar fi ajuns la mare sărăcie. Iar măriia-sa Nicolaie-vodă au trimis la Ţarigrad de aici un boier al măriii-sale, şi l-au învăţat în ce chip să nevoiască, ca să ţie în seamă toate slujbile ce au făcut ţara din porunca împărăţiii, şi au trimis daruri pre la toţi prietenii, şi au stătut capichehaiele şi toţi ceilalţi prieteni, şi pentru cele ce nu era sineturi şi tescherele de seamă, s-au aflat oameni de au mărturisit cum că au făcut ţara acele slujbe, şi au plinit toate poruncile împărăteşti, cîte venise, şi din domniia lui Ştefan-vodă, şi din domniia lui Ioan-vodă, şi din domniia cea dintîi a mării-sale, şi s-au căutat, şi s-au lămurit toate semile pînă la acest an al domnii măriii-sale. Cheltuit-au măriiia-sa pînă a să isprăvi această socoteală pînă la 160 de pungi de bani, iar încă şi tuturor cu mirare, cum s-au putut isprăvi aşa dă bine, de au căutat o seamă prea încurcată ca aceea, şi nu s-au păgubit ţara. De care cînd au aflat domnul că s-au isprăvit, au chemat toată boierimea şi le-au spus şi s-au bucurat toţi şi au sărutat mîna măriii-sale, şi au mulţumit de acest bine ce au făcut măriia-sa, de au mîntuit ţara dintru atîta greu.

Cercînd acestea împărăţiia, au luat seama şi hărăci-başii, şi avea mare strînsoare, pentru că să împărţise hîrtii de haraciu mai puţintele într-acel an. Atuncea au dat jalbă la împărăţiie hărăcearii după marginea Dunării, cum că toţi oamenii din Ţara Rumînească, ce trecuse în Ţara Turcească pă vremile răscoalelor, au trecut iar toţi în ţara lor şi pentru aceea s-au împărţit hîrtii dă haraciu puţintele. Atuncea ş-au adus aminte împărăţiia de banii ce rădicase ţării adaosul haraciului după răscoale, precum s-au scris mai îndărăt, care adaos al haraciului, Costandin-vodă Brîncoveanul l-au adaos, pentru binile şi folosul lui şi al rudeniilor lui, şi pentru peirea şi nevoia ţării, că multă nevoie au venit ţării cu acest adaos al haraciului. Măriia-sa domnul Nicolaie cu multă nevoinţă ce au făcut, l-au rădicat în cinci ani de nu s-au dat, iar nu s-au rădicat de tot, numai pînă a îndrepta ţara, şi să va tocmi. Auzind dară împărăţia cum că oamenii carii să răsipise din ţară s-au strîns iar la pămîntul lor, au poruncit să se puie iar la loc, precum au fostu aşăzat de Costandin-vodă, 240 de pungi de bani, de care auzind domnul foarte s-au mîhnit, şi iar cu înţelepciunea măriii-sale s-au nevoit prin prietenii ce avea la Poartă, şi cheltuială încă au făcut mai mult decît 100 de pungi, ca doară l-ar rădica de tot, dar nu s-au putut nici într-un chip ca să se rădice de tot, ci au rădicat numai 140 de pungi de bani, iar 100 de pungi de bani au rămas la temeiu să se dea în toţi anii din adaosul haraciului. Care şi la aceasta putem să lăudăm bunătatea măriii-sale Nicolaie-vodă, că nu numai ce au făcut nevoinţă de au rădicat tot adaosul haraciului în cinci ani de nu l-au dat ţara, care să făcea 1.200 de pungi, ci încă şi acuma au făcut bine ţării, de s-au rădicat din temeiul ce au pus Costandin-vodă, 140 de pungi, şi au rămas numai o sută dă pungi să dea, că multă sumă este dă la o sută pînă la dooă sute şi patruzeci de pungi, de care avem a da mulţămită măriii-sale de binele ce să cunoaşte că au făcut ţării. Iar ţara iar să blesteme, cum blestema pre Costandin-vodă, pentru nevoia ce le au pus în spinare, măcar că măriia-sa vodă ar fi vrut cu tot sufletul ca să se poată rădica de tot, precum mai sus s-au zis, dar n-au putut. Că toate lucrurile cele rele ce să fac, trebuieşte la început să se socotească bine de cei ce să fac, ca să nu le facă, fiind rele, şi de stricăciune, iar daca apucă dă să fac, cu anevoie este de a le desface, ci vor da seama înaintea înfricoşatului judecător cei ce au fost pricina de au făcut această nevoie mare ţării.

Făgăduitu-s-au măria-sa la aceasta 100 de pungi de bani, ce s-au pus adaos, cum că va ajutori şi dă la măriia-sa, dîndu într-acest an din venitul măriii-sale şaptezeci de pungi.

Într-acest an au făcut măriia-sa nuntă frumoasă, măritînd pre cocoana Roxanda, sora măriii-sale doamnii, dîndu-o dupre Costandin, feciorul lui Andronie de la Ţarigrad, pe carile îl făcuse grămătic mare, dupre aceea şi cu boieria agiii l-au cinstit. Cununatu-i-au iar singur măria-sa cu doamna măriii- sale, în biserica domnească, şi s-au făcut veseliie mare şi frumoasă precum să cade.

Fiind logodit şi Costandin comisul, feciorul Radului logofăt Dudescul, cu domniţa Mariia, fata lui Antiohie-vodă, a domnului moldovenesc ce să afla mazîl la Ţarigrad şi lăsînd tată-său Dudescul la petrecaniia lui casa lui în mila

măriii-sale domnului, că aşa scriia la casa lui, ca să ţie cu amîndooă mîinile de măriia-sa Nicolaie-vodă, i s-au arătat măria-sa pe deplin făcător de bine şi ca un părinte; şi au trimis cu cheltuiala măriii-sale de au adus pe domniţa lui Antiohie-vodă aicea în Bucureşti, şi le-au făcut nuntă cu multă cinste, cununîndu-i măriia-sa cu doamna măriii-sale, şi după nuntă multă milă şi osibită căutare au arătat casei Dudescului, ferindu-o totdeauna de dăjdii şi de alte supărări.

Fiind şi Barbul pitariu Merişanul fugit peste Olt la nemţi, precum s-au zis mai înapoi, şi văzînd acolo că nu poate trăi cu ticnă, că-l dăpărtase în sus, ca să nu lăcuiască aproape de margine, după cum scriu ponturile ce au făcut la Pojoroviţă, ca să nu fiie bine priimiţi pribegii şi malcontentii, şi încă temîndu-să că-l vor da nemţii, din ceas în ceas, să-l ducă la domn, au căutat a pleca capul şi a cere iertăciune de la măriia-sa; măriia-sa încă ca un milostiv, i-au dat iertăciune, şi viind în ţară i-au dat toate ale lui să şi le stăpînească. După aceea neodihnindu-să iarăşi, şi începînd a umbla cu meşteşuguri, au căzut în mîini nişte cărţi viclene ale lui, pentru care făcînd puţină certare, iarăşi s-au milostivit de l-au iertat.

Întru acest an au trimis puternica împărăţie mucareruri la toţi paşii cei mari, şi cei mici. Au trimis şi aicea în ţara măriii-sale domnului mucarer de cinste, carele, apropiindu-să dă oraşul Bucureşti, trimis-au întru întîmpinare pre Ianache vel-postelnic, împreună cu alţi boieri, şi cu mulţi slujitori, şi cu cinste mare şi frumoasă au întrat în curte, şi după obiceiu ieşind domnul în divanul cel mare, s-au citit fermanul împărătescu, întru care era multe cuvinte ce nu scriia la alţi domni de lauda şi cinstea măriii-sale, pre lîngă care era şi acestea, cum că slujind măriia-sa şi părinţii şi moşii şi strămoşii măriii-sale împărăţiii cu mare dreptate, i-au dăruit şi i-au întărit domniia Ţării Rumîneşti în viiaţa măriii-sale să o aibă. Şi isprăvind fermanul dă citit, l-au îmbrăcat cu caftan, şi şăzînd în scaun, făcîndu-să şănlîc cu puşcile, şi cu tunurile după obiceiu, fiind toţi arhierii strînşi acolo, care să întîmplase dă era ca la 12 arhierei, şi boierii cei mari, şi ceilalţi, şi neguţători, şi căpitani, au mers de au sărutat cu toţii mîna şi poala domnului, şi s-au făcut bucurie mare într-acea zi. Cu toţii zicea să trăiască măriia-sa Nicolaie-vodă întru ani mulţi.

Întru acest an s-au sculat cîţiva turci de pe margine care avea dobitoace în ţară de să punea împotrivă şi nu vrea să dea văcăritul după vitele lor, şi măriia-sa aflînd de aceasta, că să pun împotrivă, au scris la Poartă şi au scos fermanuri cu mare tăriie, ca să-i apuce făr' dă voia lor, să dea toţi văcăritul. Era un ferman la seraschier-ul, şi la alţi paşi dupe margine, întru care poruncea împărăţia, pre carele s-ar pune împotrivă şi n-ar vrea să plătească văcăritul, nu numai să-i pedepsească, ci şi surghiun să-i facă, care văzînd şi ei fermanuri cu atîta tăriie, s-au supus, poruncii, şi au plătit văcăritul.

Pururea era măria-sa cu priveghere, nu numai în cele mari, ci şi în cele ce să văd a fi mici, şi cele ce socotiia că sînt de stricăciune ţării, nu lăsa nici într-un chip să le facă, ci să nevoia în tot chipul fără preget de le îndrepta, precum s-au văzut şi la alte multe, dar şi la aceasta, că fiind un vad dă trecea peste Olt, împotriva Izlazului, unde se cheamă Gîrle, care după ce s-au luat Olt[ul] la nemţi s-au fost închis şi nu umbla, iar oare[care] turc de la Nicopoe, anume Ali aga limongiul, pentru lăcomiia lui, şi ca să aibă el folos, au deschis acel vad dă trecea peste Olt fieştecarele şi buni şi răi fără nici o opreală, cari şi nemţi le era pe plăcere, iar măria-sa văzînd că acel vad aduce pagubă ţării, au scos ferman de la împărăţiie, cu mare tăriie, şi s-au închis acel vad şi s-au părăsit dă tot.

Într-acest an, s-au isprăvit şi zidul mănăstirii măriii-sale de la Văcăreşti de jur împrejur, precum s-au căzut, şi au mai adaos măriia-sa mănăstirii şi această milă, ca să ia în toţi anii din vama tîrgului Bucureştilor, din partea domnească, din cît ar ieşi, al treilea ban. Şi nu numai la această mănăstire au arătat măriia-sa milă, ci şi la alte mănăstiri, şi biserici, precum au făcut şi mitropolii, că văzîndu-o măriia-sa slabă din venituri, şi mai vîrtos că cele mai multe şi mai bune moşii cu venituri au rămas peste Olt, mai ales Oreaviţa, de unde avea şi vii bune, şi avea de lua şi vinăriciu, lipsindu-să de acelea i-au dat moşiia Cărănenii cu morile de acolo, şi i-au făcut şi hrisov domnesc, ca să ţie un sat la Futoaia, şi să fie fără dajdiie şi oieritul şi dijmăritul sătenilor să-l ia Mitropoliia. I-au făcut să ia şi din vama Grecii talere 200 în toţi anii. Atuncea s-au isprăvit şi paraclisul de la Mitropolie, care s-au făcut iar cu cheltuiala şi cu mila măriii-sale.

Episcopiii Buzăului încă i-au făcut milă, ca să ia din vinărici[ul] Buzăului în toţi anii cîte talere 200; şi aceşti bani au dat măriia-sa Nicolaie-vodă poruncă să nu-i cheltuiască la alte trebi, fără cît să facă şcoală grecească şi slovenească,

care s-au şi făcut îndată. Şi unii mănăstiri de la Buzău ce să cheamă mănăstirea Banului unde să află o icoană făcătoare de minuni a Precistii, i-au făcut măriia-sa hrisov ca să ţie oameni cu ruptoare, şi ca să scutească vite, de vinărit, de oierit, de dijmărit. Viind şi preoţii de la biserica domnească dă la Cîmpu Lung, care este făcută dă doamna Mircii-vodă, şi jăluindu-i-să cum că biserica s-au stricat, şi odăjdiile s-au ponosit, au dat măriia-sa cheltuială, şi au trimis de s-au înnoit şi biserica: şi s-au şi zugrăvit, şi s-au făcut şi odăjdiile.

Isprăvindu-să şi biserica dă piiatră ce o au făcut Iordache Creţulescu vornicul aici în Bucureşti în mahalaoa […] i-au dat măriia-sa din locul domnesc împrejurul bisericii cît i-au trebuit. Pentru aceste faceri de bine ce au făcut măriia-sa la sfintele lăcaşuri dăstule molitfe şi blagoslovenii au luat măriia-sa de la arhierei şi de la preoţi, care ruga pre Dumnezeu pentru fericită sănătatea măriii-sale, şi pentru ca să-l învrednicească Dumnezeu pururea a face mile şi bunătăţi de acestea.

Într-acest an viind poruncă de la împărăţie ca să se trimiţă cară şi salahori la Diiu, să lucreze la cetate, ca întru alţi trecuţi ani, n-au supărat măriia-sa nici pe boieri, nici pe mazîli, nici pe mănăstiri, nici pe ţară, ci au dat măriia-sa bani gata de s-au făcut aceste şi s-au trimis, şi cu aceasta, şi porunca împărătească s-au făcut, şi toţi au rămas mulţumiţi şi odihniţi.

Într-acest an fiind logofăt mare Iordache Creţulescu, l-au mazilit măriia-sa, şi au pus logofăt mare pe Mateiu Fălcoianu. Dar n-au trecut vreme multă; ci fiind vornic mare eu, Radul Popescu, în cinstea şi în dragostea măriei-sale, şi viind la vreme dă bătrîneţe şi dă slăbiciune, socotind că şi ale lumii sînt toate dăşarte, singur din bunăvoie am cerut voie de la măriia-sa, şi am mers de m-am călugărit la mănăstire la Radul-vodă şi au pus măriia-sa vornic mare pe Iordache Creţulescu. Scos-au din visterie şi pe Doniie, şi au pus vistier mare iar pe Grigorie Halepliul.

Murind peste Olt şi Vintilă ce au fost căpitan mare de margine, aşijderea şi jupîneasa lui, fata Diicului Buicescului, şi rămîindu-le două fete, care cunoscînd că este rău a trăi peste Olt, văzînd şi procopseala ce au făcut părinţii lor, că au răpus tot ce au dus de aicea acolo, şi au murit şi fără vreme de necazurile nemţilor, au pus gînd să viie în ţară, că avea moşii dăstule dintr-acoace, şi au scris carte la domnul cu rugăminte, ca să-şi arate milă şi către dînsile să le primească supt umbra măriii-sale. De care măriia-sa i-au părut bine, că era din fire milostiv spre cei săraci de părinţi, şi aducîndu-le aicea în ţară, îndată pre cea mare o au măritat-o şi o au dat-o după un văr al măriii-sale, anume Gavrilaşco, ce fusese clucer mare de ariie . I-au făcut măriia-sa nuntă prea frumoasă, după aceia i-au făcut şi hrisov ca să fiie odihnit totdeauna de dădji şi să ţie oameni scutiţi şi de tot felul de dobitoace, iar pre cea mai mică o au logodit după feciorul lui Mateiu Fălcoianul vel-logofăt şi le-au dat ca să stăpînească toate moşiile părinţilor, care era luate pe seama domniii, de cînd pribegise Vintilă tatăl lor. Această milă o au făcut măriia-sa şi mai nainte de aceasta şi cu Ioniţă Roset, feciorul vornicului Iordache de la Moldova, carele fiind la Ţarigrad au venit cu măriia-sa aicea în ţară, şi într-acest an l-au însurat dîndu-i pre Păuna, din fetile stolnicului Mateiu Filipescu, şi miluindu-l cu hrisov domnesc ca să fiie odihnit de dădji, iproci .

Făcutu-s-au şi alte nunte şi veselii multe într-acest an de feciori de boieri de ţară, şi streini care au luat fete de boieri, pre care i-au miluit măriia-sa cu hrisoave domneşti, să fiie nedajnici, şi să scutească dobitoace şi altele.

Într-acest an era să viie de la Ţarigrad preafericitul patriiarh al Ierusalimului, sfinţiia-sa kir Hrisanthu, a căruia venire cu multă bucurie o aştepta domnul, şi pentru ca să ia blagosloveniie şi pentru ca să facă tîrnoseala mănăstirii măriii-sale de la Văcăreşti. Şi trimisese domnul şi rădvan, şi seimeni ca să viie cu odihnă şi cu cinste. Îşi făcuse şi sfinţiia-sa toată gătirea de acolo, şi era numai ca să purcează, iar din pricina unor oameni răi, s-au zăticnit şi n-au putut să vie întru acest an.

Cade-să ca să semnăm aicea şi cîţi coconi au dăruit Dumnezeu domnului cu doamna măriii-sale Smaranda, de cînd au venit cu a dooa domnie aici în ţară. După ce au venit măriia-sa cu această a dooă domnie, dăruit-au Dumnezeu, la al doilea an, un cocon carele s-au născut în luna lui dechemvrie în 12 zile, leatul 7229, şi s-au numit din botez Alexandru, pe numele moşu-său Alexandru Exaporiton.

După naşterea acestui cocon, trecînd un an, iarăşi s-au născut măriii-sale o cocoană care s-au numit domniţa Sultana pe numele moaşă-săi doamna pomenitului Exaporiton.

Şi la anul ce s-au urmat, i s-au născut măriii-sale un cocon, care s-au numit Ştefan, a căruia viiaţă fiind scurtă, s-au mutat cătră domnul în lăcaşurile cele vecinice şi fericite, şi Dumnezeu ca să-i mîngîie mîhnirea ce au avut, l-au bucurat cu naşterea altui cocon, carele s-au numit iarăşi Ştefan. Pînă într-acest an, cu aceşti coconi au dăruit Dumnezeu pre măriia-sa Nicolaie-vodă, semn de dumnezeiască blagosloveniie precum zice proorocul şi împăratul David: „Iată aşa să va blagoslovi omul cel ce să teme de domnul“.

[................................]

Sursele și contribuitorii articolelor

Istoriile domnilor Ţărîi Rumîneşti *Sursă*: http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=77613 *Contribuitori*: Bogdan, Mishuletz, Mvelam, Sophomoricus

Licență